

Mesto Humenné

Mesto Humenné

Hlavný kontrolór Mesta Humenné

Oznamovanie protispoločenskej činnosti

Zákon NR SR č. 54/2019 Z. z. o ochrane oznamovateľov protispoločenskej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov upravuje okrem iného podmienky poskytovania ochrany osobám v pracovnoprávnom vzťahu v súvislosti s oznamovaním kriminality alebo inej protispoločenskej činnosti. Dňa **1. marca 2019** vstúpil do účinnosti nový **zákon o ochrane oznamovateľov protispoločenskej činnosti** (zákon č. 54/2019 Z. z.), ktorý zrušil doterajší právny predpis upravujúci danú oblasť (zákon č. 307/2014 Z. z.) a podstatným spôsobom zmenil kompetencie inšpekcie práce v oblasti ochrany oznamovateľov protispoločenskej činnosti.

Cieľ zákona

Cieľom novej legislatívy je predovšetkým posilnenie ochrany tzv. „whistleblowerov“ (fyzická osoba, ktorá v dobrej viere **uvedie orgánu príslušnému na prijatie oznámenia, Úradu na ochranu oznamovateľov protispoločenskej činnosti alebo zamestnávateľovi skutočnosti týkajúce sa protispoločenskej činnosti**, o ktorých sa dozvedela v súvislosti s výkonom svojho zamestnania, povolania, postavenia alebo funkcie alebo v súvislosti s činnosťou vo verejnom záujme) a zriadenie samostatného Úradu na ochranu oznamovateľov protispoločenskej činnosti.

Zodpovedná osoba na preverenie podnetu

Zodpovednou osobou v zmysle §10 ods. 1 uvedeného zákona je hlavný kontrolór Mesta Humenné.

- podnety môže podávať anonymná i neanonymná osoba na adresu:
Hlavný kontrolór Mesta Humenné
Mestský úrad Humenné
Kukorelliho 34
066 28 Humenné
alebo na e-mail: peter.pipak@humenne.sk

Definícia závažnej protispoločenskej činnosti

Zákon o ochrane oznamovateľov protispoločenskej činnosti pre svoje potreby definuje aj **závažnú protispoločenskú činnosť**, ktorou je:

- trestný čin poškodzovania finančných záujmov Európskej únie podľa § 261 až 263 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný zákon“), trestný čin machinácií pri verejnom obstarávaní a verejnej dražbe podľa § 266 až 268 Trestného zákona, trestné činy verejných činiteľov podľa § 326 až 327a Trestného zákona alebo trestné činy korupcie podľa § 328 až 336b Trestného zákona,
- trestný čin, za ktorý Trestný zákon ustanovuje trest odňatia slobody s hornou hranicou trestnej sadzby prevyšujúcou tri roky,

- správny delikt, za ktorý možno uložiť pokutu s hornou hranicou určenou výpočtom, alebo
- správny delikt, za ktorý možno uložiť pokutu s hornou hranicou vo výške najmenej 30 000 eur.

Definícia oznamovateľa

Oznamovateľ protispoločenskej činnosti (takzvaný „whistleblower“) je fyzická osoba, ktorá v dobrej viere **uvedie orgánu príslušnému na prijatie oznámenia, Úradu na ochranu oznamovateľov protispoločenskej činnosti alebo zamestnávateľovi skutočnosti týkajúce sa protispoločenskej činnosti**, o ktorých sa dozvedela v súvislosti s výkonom svojho zamestnania, povolania, postavenia alebo funkcie alebo v súvislosti s činnosťou vo verejnom záujme. Whistleblower je ten, kto oznámi trestné činy a správne delikty zistené pri zamestnaní. Dôležité je aj to, že za oznamovateľa sa podľa nového zákona **považuje aj blízka osoba whistleblowera**, ktorá je:

- v pracovnoprávnom vzťahu k tomu istému zamestnávateľovi ako oznamovateľ,
- v pracovnoprávnom vzťahu k zamestnávateľovi, ktorý je závislou osobou vo vzťahu k zamestnávateľovi oznamovateľa alebo
- v pracovnoprávnom vzťahu k zamestnávateľovi, ktorý je založený alebo zriadený zamestnávateľom oznamovateľa.

Potrebné je dodať aj to, že **pracovnoprávnym vzťahom sa na účely zákona o ochrane oznamovateľov protispoločenskej činnosti rozumie len pracovný pomer, obdobný pracovný vzťah, štátnozamestnanecký pomer alebo služobný pomer.**

Poskytovanie ochrany

Aj nový zákon, podobne ako jeho predchodca, ustanovuje poskytovanie ochrany podávateľom oznámenia nekalej praktiky dovnútra zamestnávateľa, ako aj podávateľom kvalifikovaného oznámenia prokurátorovi alebo príslušnému správne mu orgánu. V oboch prípadoch zákonnú ochranu bude zabezpečovať nový úrad na ochranu oznamovateľov.

- V prvom prípade je možné poskytnúť ochranu **pozastavením účinnosti** negatívneho **pracovnoprávneho úkonu**, ktorý voči oznamovateľovi urobil zamestnávateľ ako odvetný akt za oznámenú nekalú praktiku. Oznamovateľ má po novom **15 dní** na to, aby požiadal novovytvorený úrad o pozastavenie účinnosti takéhoto pracovnoprávneho úkonu. Pozastavenie účinnosti sa novou právnou úpravou predĺžilo na **30 dní**. Počas tejto lehoty môže oznamovateľ podať návrh na nariadenie neodkladného opatrenia na súd. O pozastavenie účinnosti pracovnoprávneho úkonu môže teraz požiadať už aj osoba zodpovedná u zamestnávateľa za úkony v rámci vnútorného systému preverovania oznámení, či osoba, ktorá zverejnila skutočnosti o protispoločenskej činnosti. Túto osobu chráni zákon v prípade, ak zverejnenie bolo odôvodnené oprávnenou domnienkou, že urobenie oznámenia by nevedlo k jeho riadnemu prešetreniu alebo by mohlo viesť k postihu oznamujúcej osoby.
- V prípade podania **kvalifikovaného oznámenia závažnej protispoločenskej činnosti**, teda oznámenia trestného činu prokurátorovi či správneho deliktu príslušnému orgánu, môže zamestnávateľ urobiť pracovnoprávny úkon voči **chránenému oznamovateľovi**, na ktorý nedal súhlas, len so súhlasom úradu, inak je neplatný. V rámci schvaľovania tohto právneho úkonu rozhodujúcu úlohu aj naďalej zohráva zamestnávateľ, ktorý musí preukázať, že medzi pracovnoprávnym úkonom a kvalifikovaným oznámením nejestvuje príčinná súvislosť.

Možnosť ochrany oznamovateľa

Whistlebloweri sú chránení tak, že **zamestnávateľ môže urobiť právny úkon alebo vydať rozhodnutie v pracovnoprávnom vzťahu voči chránenému zamestnancovi**, na ktorý samotný zamestnanec nedal zamestnávateľovi súhlas, **len so súhlasom Úradu na ochranu oznamovateľov protispoločenskej činnosti**. V opačnom prípade je tento pracovnoprávny úkon neplatný.

Súhlas s pracovnoprávnym úkonom sa nevyžaduje vtedy, ak sa pracovnoprávnym úkonom priznáva nárok (napríklad zvýšenie mzdy, výmery dovolenky) alebo ak ide o pracovnoprávny úkon súvisiaci so skončením pracovnoprávneho vzťahu, ktorý je dôsledkom právnej skutočnosti, ktorá nezávisí od posúdenia zamestnávateľa. Whistleblower môže byť chránený proti odplate od svojho zamestnávateľa.

Úrad na ochranu oznamovateľov protispoločenskej činnosti **rozhodne o žiadosti zamestnávateľa o udelenie súhlasu s pracovnoprávnym úkonom bezodkladne**, v zložitejších prípadoch do 30 dní. Zamestnávateľ v návrhu musí preukázať, že navrhovaný pracovnoprávny úkon nemá žiadnu príčinnú súvislosť s oznámením protispoločenskej činnosti. Pred vydaním samotného rozhodnutia úrad v primeranej lehote **umožní aj chránenému zamestnancovi vyjadriť sa k navrhovanému pracovnoprávnemu úkonu**.

Oznámenie, kvalifikované oznámenie

V zmysle horeuvedeného zákona §2 písm. b) je **oznámením** uvedenie skutočností, o ktorých sa fyzická osoba dozvedela v súvislosti s výkonom svojho zamestnania, povolania, postavenia alebo funkcie alebo v súvislosti s činnosťou vo verejnom záujme a ktoré sa týkajú protispoločenskej činnosti, **kvalifikovaným oznámením v zmysle §2 písm. c)** oznámenie, ktoré môže prispieť alebo prispelo k objasneniu závažnej protispoločenskej činnosti alebo k zisteniu alebo k usvedčeniu jej páchatela.

Zavedenie interného procesu pre vybavovanie podnetov

Zamestnávateľ, ktorý zamestnáva najmenej 50 zamestnancov, a zamestnávateľ, ktorý je orgánom verejnej moci, ktorý zamestnáva najmenej 5 zamestnancov, je povinný určiť organizačnú zložku alebo osobu (ďalej len „zodpovedná osoba“), ktorá plní úlohy zamestnávateľa podľa odsekov 4 až 7 a § 11 ods. 1; na základe zmluvy so zamestnávateľom môže byť zodpovednou osobou aj osoba, ktorá nie je zamestnancom. Zodpovedná osoba musí mať odborné predpoklady na plnenie úloh podľa tohto zákona. V obci a vo vyššom územnom celku je zodpovednou osobou hlavný kontrolór.

V Humennom dňa 30.03.2020